

Itana Rakić

Šintoizam, animizam i ekologija

(studija o povezanosti između šintoizma, animizma i ekologije i podizanje
svesti o reciklaži u Srbiji kroz osvrt na stara srpska verovanja koja slič
japanskim)

Beograd 2021.

Sadržaj

Uvod.....	3
Šintoizam.....	3
Filozofija Šintoizma	4
Paralele između Šintoizma i slavenskog Paganizma	5
Kako je Šintoizam inkorporiran u japansku svakodnevicu?	9
Reciklaža u Japanu	11
Reciklaža u Srbiji.....	11
Zaključak	12
Literatura	14

Uvod

U ovom istraživačkom radu se bavimo vezom između šintoizma, ekologije i srpskih sujeverja. Glavni cilj je prvenstveno istraživanje i obrazloženje veze između šintoizma tj. japanske spiritualnosti i visokog ekološkog standarda, i da u isto vreme kroz ovaj istraživački rad se podstakne vraćanje srpskim paganskim korenima i praksama koje bi mogle dovesti do većeg poštovanja prirode, a samim tim i bolje ekologije i zaštite naše prirodne sredine.

Ključne reči: Šintoizam, animizam, sujeverje, Paganizam, paganska verovanja, rituali, ritualne prakse, veneracija, predaci, preci, slava, spiritualnost, ekologija, zaštita životne sredine, očuvanje prirode, priroda, božanstva, duša, svetost, religija, duhovi prirode

Šintoizam

Šinto (šinto, doslovno prevedeno „Put Bogova“) tj. šintoizam je japanska matična religija, odnosno sistem verovanja koji predatira istorijske zapise. Šintoizam je usko povezan sa animizmom, tj. on jeste u svojoj srži animistična religija zato što se njegove mnogobrojne prakse povezuju sa godišnjim dobima, zemljom, prirodom i prirodnim promenama.

Po šinto verovanju, čovek je deo prirodnog sistema, ne na vrhu istog, što umnogome menja japansku percepciju prema prirodi, i njihovo tretiranje iste.

Šinto je politeistična religija i sadrži preko osam miliona Kamija. Kami je bog, odnosno božanska (viša) sila koja se nalazi u svim živim bićima; mogli bismo je poistovetiti sa Dušom (na japanskom „魂“) koja je 'nevidljiva' sila i koja animira naša tela. Krucijalna razlika u šinto verovanju od većine zapadnih je ta što oni veruju da sve u prirodi ima dušu, tj. Kami. U to spadaju razne stvari, počevši od kamena, preko jezera, do oblaka i kišobrana koji su navršili stotu godinu. U šintoizmu sve poseduje Kami tj. Dušu, i sve u prirodi je božanstvo – okean, more, reke, jezera, potočići, stene, litice, drveće, šume, životinje, vetrovi, prirodni fenomeni i celokupni predeli.

Filozofija Šintoizma

U srži šintoizma je da smo svi deo prirode i da je priroda deo nas. Sve što uznemirava i šteti prirodi se vidi kao loše u Šintoizmu. Seča šuma, zagadjivanje voda, krivolov, ulazak u šinto hram bez pročišćenja su samo neki od primera lošeg ophodjenja u šintoizmu.

Pre ulaska u šinto hramove se praktikuje ritual koji se naziva "お祓い お禊" /oharai omisogi/: pročišćenje, isterivanje nečistoće vodom. Ovo je vrlo usko povezano sa japanskom tradicijom izuivanja pre ulaska u kuću da se ne bi vanjska tj. svetovna nečistoća unosila u dom.

Na ulazu u hramove i sveta mesta se nalazi velika, obično kamena zdela sa posebnim drvenim kutlačama, koja se naziva Chozuya („手水“, čozuja). Čozuje služe da se posetioci pročiste od svetovnog pre ulaska na domen Kamija (božanstva). Svetovno je ono što je mundano, ono što ljudi proživljavaju u svojoj svakodnevnicu, i to se smatra nečistim, zbog silnih negativnih dela, emocija, misli koje je potrebno sprati sa sebe pre ulaska na teritoriju kamija. U davna vremena šinto posvećenici bi se celi okupali u 'svetoj' vodi, vodi koja ima božanske odlike; nekada bi to bilo jezero, nekada reka, a nekada omanji potok. U današnje vreme se to praktikuje putem čozuje.

Posetilac hrama prvo uzima drvenu kutlaču u svoju desnu ruku i zahvata vodu iz zdele. Potom poliva svoju levu ruku, onda uzima kutlaču u svoju levu ruku i poliva desnu. Nakon toga vraća kutlaču u desnu ruku i sipa malo vode u levi dlan da ispere usta. Razlog zašto se kutlača prvo uzima u levu ruku je taj što je većina ljudi desnoruka. Pored čozuje obično ima „slivnik“ u koji se voda iz usta pljuje. Nakon toga posetilac ponovo poliva levu ruku a zatim desnom iskoristi ostatak vode iz kutlače da je prolije po samoj kutlači nakon čega je vraća na njeno prvobitno mesto – povrh kamene zdele sa vodom. Nešto što je svakodnevnicu sveštenika i sveštenica, je da se ovaj ritual izvodi pod silinom vodopada i opere, od glave do pete, sa ciljem da se čovek ceo 'spere' nečistoća, a za koje čovek današnjice nema vremena da izvede u celosti. Zbog toga se ovo pojednostavljuje, i dolazi do suštine gde je najvažnije oprati ruke i usta, zato što su to delovi tela koje najčešće koristimo, i koji se smatraju najzagadjenijim, ne samo zbog očiglednog fizičkog zagadjivanja prljavštinom i hranom, nego i samih misli i reči koje izgovaramo a koje možda nisu 'najčistije'.

Ovo je zapravo „pojednostavljena“ verzija rituala oharai omisogija, i iako se dosta detalja gubi u ovoj verziji, jedino što je zaista važno i ne sme da se izostavi jeste da se kutlača ne stavi direktno na usta, već da se posvećena voda popije direktno sa dlana. Ovo se praktikuje na takav način iz razloga da se pročišćena kutlača održi higijenskom, ali isto tako i duhovno čistom, da ljudska usta putem kutlače ne bi zaprljala svetu vodu.

Originalna verzija ovog rituala je dosta kompleksnija i komplikovanija, i kako sami šinto sveštenici kažu – čak ni Japanci ne mogu da zapamte kako se ona izvodi.

Sama voda u čozujama je prirodnog porekla, dakle sa vodopada ili iz reke (u većini slučajeva kada je hram u blizini takvog svetog mesta), i sami šinto monasi vrše taj Ritual Pročišćenja tako što stoje ispod vodopada ili se kupaju u vrelin izvorima i rekama. To ima velikog smisla jer je ta voda došla direktno iz prirode i u sebi neretko sadrži lekovita i okrepljujuća svojstva.

Ovde možemo uvideti paralelu sa mnogobrojnim srpskim banjama i vrelin izvorima gde ljudi odlaze na lečenja i post-operativne terapije, baš iz tog razloga što su ta izvorišta i vode izuzetno lekoviti i bogati mineralima. Isto se može videti u Grčkoj i Finskoj, a itekako u Japanu gde postoji čitava kultura vezana za 温泉 /onsen/ tj. vrele izvore.

Ako se pogleda sa ove strane, šinto ritual pročišćenja se zasniva na čistoj vodi, onoj koja dolazi iz same prirode ili prirodnog izvora. Mnogi veruju da je to srž pročišćenja, korišćenje originalne, čiste izvorske vode, i umnogome drugačije od vode koja je osveštana od strane sveštenika, samim tim što se koristi u svom originalnom obiku, nekorišćena i netaknuta.

I tu dolazimo do srži šintoizma – priroda je sveta, priroda nas u životu održava i kroz njene plodove opstajemo na ovoj planeti.

Paralele izmedju Šintoizma i slavenskog¹ Paganizma

Prvo i najbitnije obeležje koje se prožima i kroz šintoizam i starih srpskih verovanja je – poštovanje prirode. Odmah zatim tu možemo uvrstiti i kult predaka. Stari Sloveni su poštovali drveće, hrast i orah ponajviše, zatim reke, izvore i životinje, poput medveda, vuka, zmije i sokola. Poseći hrast je bilo nezamislivo, kako su stari Sloveni verovali da u njemu počivaju duše predaka. Drveće koje se seklo se pažljivo biralo i uvek bi se odvajao plod drveta da se novo zasadi, ili se posečeno drvo rasadjivalo i tako nastavljalo svoj životni vek pritom čuvavši u sebi duhove prirode koji su u tom drvetu obitavali.

Za razliku od šintoizma koji je neverovatno očuvan do dana današnjeg, slavenski Paganizam (kao i Nordijski) je umnogome zaboravljen i izbrisan iz istorije balkanskih naroda, koji su sa dolaskom hrišćanstva u IV veku bili nazivani „planinskim vukovima“. Ali verbalna predanja opstaju kroz basne i bajke, i kroz „sujeverja“. Ono što moderan čovek naziva „sujeverjem“ je ništa do zaostavština ritualnih verovanja i praksi iz paganskih dana

¹ Slavenski(slovenski) paganizam, stara Srpska verovanja.

Slovena, a ne kako ih današnjica posmatra, kao „bapske price“ kojom plašimo malu decu i zavodimo disciplinu.

Vrlo je interesantno kako postoji mnogih preklapanja između Šintoizma i srpskih „sujeverja“ koja se praktikuju i danas. Na primer, paljenje badnjaka za vreme Božića i stavljanje badnjaka (osušena grančica hrastovog drveta) u česnicu (kolač koji se mesi veče pred Božić) vuče korene iz starog srpskog običaja kada su Srbi poštovali hrast kao svetovinu jer je postojalo verovanje da su unutar hrasta pothranjene duše predaka.

Što je primer još jedne paralele između japanskih praksi koje su u jeku u danasnje vreme, i starih srpskih verovanja, a to je kult predaka. Badnjak, tj. drvce hrasta, ili drvce drena, se u česnicu stavlja jer se veruje da ko odlomi komad sa drvčetom dobija dobro zdravlje u narednoj godini. Ko dobije drvce, on bi ga pažljivo spakovao u pamucnu ili svilenu tkaninu, i nosio sa sobom tokom cele godine zarad dobrog zdravlja, sreće i zaštite. Ovo verovanje je vrlo slično japanskim kupovanjem omamoriya (お守り, 御守) jutro nakon Nove Godine. Omamori su japanski talismani, koji se prodaju u šinto i budistickim hramovima, posvećeni nekim od šinto kamija (Kitsune /kicune/ - lisica sa devet repova, Amaterasu – kami sunca, Ebisu – kami sreće, Fudjin – kami vetra, Inari Ookami – kami agrikulture, itd.), a koje ljudi kupuju da bi ih štitili, i da bi ih pratila sreća tokom tekuće godine. I sam naziv ideograma 'mamori' (守り) pokazuje ovu karakteristiku, čije je značenje 'zaštita'. Oni su se originalno pravili od papira i drveta, a moderne verzije omamoriya su malih razmera čuvane unutar torbica od svile i sadrže molitvu, religiozni natpis, ili invokaciju. Iako omamori dolazi prvenstveno iz šintoizma, veruje se da ovi talismani imaju dejstvo i ljudima koji ne pripadaju šintoizmu, zbog čega je verovatno i tolika njihova popularnost. Oba verovanja su vrlo jednostavna, a zapanjujuće slična, s tim da je jedno verovanje praktikovano i danas, a drugo polako bledeći iz svesti svog naroda.

Još jedan primer bi bio praktikovanje izuvanja vanjske obuće u Japanu, što je u starih Srba bila najprirodnija stvar. U srpskim selima se to i dalje praktikuje, čak iako neke kuće nemaju parket već betonski pod. Zašto? Pored očiglednih higijenskih razloga da se ne bi unosilo blato i stajsko đubrivo u kucu, loša sreća prati onoga ko udje obuven preko praga, pogotovo ako je obuća crne boje. Ulaziti obuven u kuću se smatralo nepoštovanjem predaka i Domovika (Domovoy) – kućnog duha tj. „Čuvarkuće“ koji je obitavao iza ili ispod ognjišta kuće i čuvao dom, porodicu i stoku od pošasti, bolesti, neprijatelja i uroka. Vrlo slično stvorenje se može videti u Ghiblijevom filmu „Howl's Moving Castle“ (Haulov Hodajuci Zamak) zvano Calcifer.

Domovik, iliti Domovoj, je preživeo hrišćanstvo u vidu srpskih slava i predačkih svetaca koji se smatraju zaštitnicima određenog klana, tj kuće i potomaka koji nose određeno

prezime. Još jedna paralela koja se vuče između današnjih srpskih sujeverja i šintoizma jeste ostavljanje poklada, što predcima, što duhovima prirode. Šintoizam zadržava kućne hramove tj. mesta unutar doma živih koja su posvećena veneraciji preminulih, dakle predaka, dok se ta praksa retko može naći u modernim srpskim domovima. Ali, postoji dan (praznik) koji se naziva „Zadušnice“ i on je učestao tokom cele godine, kada Srbi odlaze na groblja i odnose poklade za preminule.

U starih Slovena se jako štovala bela zmija koja bi počivala ispod trema ili ispod poda kuće gde je ognjište. Verovalo se da je ta zmija duh nekog od predaka porodice i da čuva kuću i porodicu od raznih nesreća i pošasti. Videti ovu zmiyu je imalo negativnu konotaciju jer je bela zmija bila vesnik loših događaja. Ukoliko bi u porodici falilo poroda, ili bi se stoka razboljevala, porodica bi ostavila poklade ispod stepenica kuće u vidu čaše mleka. Ako se stanje stvari čak ni nakon toga ne bi poboljšalo, zmija-predak bi bila pozivana na svečanu večeru pored vatre ognjišta da se nevolja ispravi. U Japanu postoji mit o Inugamiju (犬神) belom psu kamiju sa dva repa, koji se koristio za zaštitu porodice ali i za proklinjanje neprijatelja sa lošom srećom i smrću. Sličnosti između Inugamija i zmije-predaka su te što su oboje bele boje i što oboje imaju moć usmrćivanja. Ukoliko bi se bela zmija-predak ubila kada bi se pojavila da donese upozorenje o predstojećim lošim događajima u porodici, ubrzo potom bi neko iz porodice umro. Uglavnom bi to bila potpuno zdrava i mlada osoba. Slične legende postoje vezane za inugamije širom Japana.

Ono što se u Japanu zadržalo od davnih dana, a u Srbiji polako izgubilo, jeste ta svest o precima i njihovo 'nezaboravljeno' prisustvo u svakodnevnicu živih. Borbe, uloženi trud, znoj i žrtve od strane naših roditelja, pra-roditelja i predaka ne padaju u zaborav. I to je još jedan krucijalan deo koji nas kao ljude povezuje sa prirodom.

Jos jedna sličnost između šintoizma i slavenskog paganizma jesu mali rituali koji se praktikuju uoči Nove Godine. U šinto tradiciji Toshigami (年神, bog Nove Godine) ulazi u kuću za Novu Godinu. Stoga se preduzimalo kompletno čišćenje kuće od vrha do poda, uključujući i tavan i podove ispod tatamija kako bi Toshigami ušao u pročišćen dom. Deca su od malih nogu pomagala pri ovoj 'generalci' tj. temljenom čišćenju kuće. Ovo se radi ne samo da bi se Toshigami dočekao u čist dom, već i da bi se sve negativne energije i loši kamiji (zli duhovi) očistili tj. proterali iz (životnog) prostora.

28. decembra se postavlja kadomatsu (門松, talisman od bambusa i borovih grančica) na ulazu u dom da se pozdravi Toshigami, za koga se kaže da u dom i porodicu unosi dobru sreću i prosperitet. Kolači od pirinča se tradicionalno prave mukotrpnim udaranjem u glutensko pirinčano testo kao poklade za Toshigamija i Novu Godinu, da bude ispunjena prosperitetom, zdravljem i dobrom srećom. Zbog tradicije neuznemiravanja Toshigamija

zvucima kuvanja tokom prva 3 dana Nove Godine, japanske majke bi provele zadnja 3 dana stare godine kuvajući obilne količine hrane i tradicionalnih jela, od kojih su jedno škampi. Kako škampi imaju zakrivljena ledja poput stare osobe, veruje se da konzumiranje škampa za vreme Nove Godine donosi dug život i zdravlje.

Po starim paganskim verovanjima u Srba, Nova Godina se proslavljala 12 noći i dana sa početkom uoči 21. decembra (zimski solsticij). Iste prakse čišćenja i pročišćenja doma su bile praktikovane, baš zato da bi se energija životnog prostora obnovila, da bi se proterali zlodusi i da bi se duh Nove Godine dočeka u zdravlju i čistoći. Na prozore su postavljane sveće jer su noći bile hladne i duge, i da bi zalutali duhovi mogli da nadju svoj put. Ispred vrata su se kačili venci od šišarki, borovih grančica i hrastovog opalog lišća da bi se privukla dobra sreća i zdravlje u novoj godini, a na zimzeleno drveće su se ostavljale poklade u vidu sirovog i sušenog mesa (koje bi bilo bordo i jarko-crvene boje), kolači od pšenice i slama za konje Divljeg Lova koji je jahao preko ponoćnog neba sa armijom duhova i začaranih nesretnika koji su se slučajno zadesili napolju posle mraka uoči noći pred i nakon Nove Godine. Otuda i praksa da se jelke kite za Novu Godinu; s tim što se u hrišćanstvu to iskvarilo do neke mere, pa se nebrojena stabla zimzelenog drveća poseku da bi se držala u kući nepunih 12 dana nakon čega bi bila bačena, a ne zasade se dva nova stabla namesto posečenog kako je to nekada bila tradicija, niti se zna pravo značenje zašto se jelke kite crvenim i zlatnim ili žutim ukrasima. Prava tradicija bi bila kićenje živih zimzelenih drveća organskim ukrasima tj. pokladama za duhove prirode i pretke.

I još jedna jako bitna stvar, ako se sagledaju cinjenice, hrišćanski mesija – Isus, je rođen između 21. marta i 1. aprila, ali kult Odina je bio toliko jak u starih Slovena da su hrišćani morali na neki način da zatru trag starim verovanjima i zamenili su ga hrišćanskim. Tako su pomerili Isusovo rođenje (Božić) na 25. decembar, koji je zapravo sredina najvećeg paganskog festivala godine. Iz tog ugla možemo zaključiti da je Božić Bata zapravo „Sveti Nikola“, a Sveti Nikola - niko drugi do Odin lično.

Odin je, između ostalog, i bog Nove Godine. On bi jahao na Sleipniru, svom osmonogom atuu, uoči noći Nove Godine, predvođeni Divlji Lov, bacajući darove tj. blagoslove kroz dimnjake ljudi na kućama koje su iznele poklade za njegovog konja i duhove koji su bili u povorci Divljeg Lova. Sam Odin nikada nije jeo, samo pio, zato se ostavljala medovina, vino i rakija ispred domova pored ostalih poklada.

Postoji 78 slava (porodičnih svetaca) u srpskom narodu, a većinska slava je Sveti Nikola. Vrlo je zanimljivo kako se Sv. Nikola slavi 19. decembra i kako je to umalo i državni praznik jer „polo Srba slavi Sv. Nikolu, a druga polovina ide na slave“. Kult Odina – vrhovnog boga većine evropskih naroda je živ i danas, samo što ga Srbi nazivaju drugim imenom, Nikola,

jednim od njegovih 208 imena, što daje nadu da je animizam² i paganizam, a samim tim i konekcija sa prirodom i dalje živa i prisutna u svesti Srba.

Ono što bi trebalo da se uradi jeste da se baci veće svetlo na to, da se konekcija sa prirodom ojača, i da se kroz već ustaljeno sujeverje (spiritualne prakse) razvije svest o ekologiji, reciklaži i disciplini koja je potrebna da se naša okolina očuva, sačuva i poboljša.

Šintoizam inkorporiran u japansku svakodnevnicu

Da bismo pokazali koliko je šintoizam utelotvoren u svakodnevnicu japanskog naroda, prvo bismo morali da vidimo lično iskustvo vezano za šintoizam, a samim tim i ekologiju Japana. Radeći za japansku kompaniju i podučavajući engleski jezik Japancima, naleteli smo na jednu mladu devojkicu od 20 godina koja nije znala šta je šinto. To je bilo tako šokantno da smo zašli dublje u tu temu, pominjući raznorazne šinto festivale, rituale, kamije, i prakse poput Omikuji-a (御御籤)³. Mlada devojkica je bila upoznata sa većinom kamija, rituala, festivala i maltene svim šinto praksama koje se obavljaju recimo uoči Nove Godine, ali nije znala da je to šinto, samo je prihvatila to kao normalan deo (japanskog) života. Njeno neznanje o dotičnom nazivu, ali isto tako nesvesno korišćenje i priklanjanje praksama samo pokazuje i pojačava poentu ovog dela istraživanja, da iako teorijski nije jaka prisutnost šintoizma u životu Japanaca, on je u samoj srži njihovog postojanja i svakodnevnog života.

Kroz rad sa Japancima retko nailazimo na mladje ljude koji se misaono aktivno bave šintoizmom kao pojmom, ali su zato starije generacije uvek rado raspredale price o šinto mitovima, legendama i raznoraznim prelepim hramovima i Torii kapijama raštrkanim putem celog Japana. Iako je Tori kapija poprimila uticaj iz budizma (što se tiče svog izgleda), Japanci je doživljavaju kao striktno šintoističku. Tori kapija je crvena kapija, obično napravljena od drveta, sa crnim elementima na samom vrhu i/ili u samom podnožju kapije, i nalazi se na ulazu u šinto hramove ili na mestima gde su nekada bili šinto hramovi. Tori kapija predstavlja početak Kamijeovog domena i prelazak iz mundanog u božanski realm.

Šintoizam se može posmatrati u japanskoj svakodnevnicu po mnogim stvarima. Jedna od najinteresantnijih je ta što japanske škole nemaju tetkice i domare, već učenici sami

² Animizam je vera u duhove prirode, tj. da sve u prirodi (kamenje, drveće, reke, itd), ima božansku dušu i da je sveto.

³ Omikuji(omikuđi) su nasumične divinacijske poruke ispisane na papirima u obliku traka, direktno prevedeno znači "sveta gomilica", i oni se biraju iz drvene kutije, kada se nacini mala novčana poklada pri šinto hramu.

preuzimaju rotirajući sistem dužnosti čišćenja i vođenja računa o higijeni svoje škole tj. obitavališta. U određenim eksperimentalnim školama ne postoji čak ni kuvarsko osoblje u kantini, već učenici sami vrše kulinarske dužnosti. To je nezamislivo u srpskim vrtićima i školama, zar ne? Japanska logika iza ovakvog sistema je da se deca od malih nogu nauče higijeni i još bitnije – odgovornosti čišćenja i ne ostavljanja djubreta za sobom. Japanci su indoktrinirani od malih nogu o važnosti čistoće, higijene i odgovornosti, na vrlo praktičan, jednostavan i pametan način, a to vuče korene iz šintoizma.

Drugi primer je sto u Japanu kante za smeće nisu učestale, i iako Japan ima problem sa plastikom (jer vole sve da pakuju u plastične ambalaže i unutar tih plastičnih ambalaža ima jos plastike jer vole da pakuju stvari ponaosob) građani su primorani da obracaju paznju na svoju količinu djubreta jer moraju da ga nose kod sebe u dzepu ili u torbi dok ne dodju do kante za djubre. To se prenelo i unutar japanskih domova – građanima je najnormalnija stvar da razvrstavaju svoje djubre kako bi ga kasnije nosili na reciklažu. To ima veze i sa time sto je Japan ostrvska zemlja sa ograničenim resursima, svakako, ali apsolutno vuče korene iz Šintoizma i vekovima duge tradicije da se poštuje (prirodni) svet oko sebe i isti taj očuvava.

Treći primer je moderne prirode, ako ga posmatramo kroz viševekovnu japansku tradiciju i istoriju – pušenje. Japanci su strastveni pušači, ali kako bi ste to pogodili kada ih skoro nikad ne vidite da puše, čak ni u sopstvenim domovima? U Japanu je pušenje na javnim mestima i u stanovima zabranjeno. Stanovi imaju ugrađene detektore za dim (čija glavna funkcija jeste sprečavanje i širenje požara), a kazne za prekršaj ovog zakona su velike, tako da Japanci imaju određene kutke („javne pepeljare“) gde smeju da stanu i popuše cigaru. Cigare, dim, pepeo i opušci su smatrani jako prljavim u Japanu i samim tim se i tretiraju shodno – kao navika koja, ako vec postoji, treba da se krije tj. bude van očiju, mirisa i dodira posmatrača. Ono što strastvenog nepušača oduševljava jeste činjenica da im je zabranjeno pušenje i u sopstvenim domovima. To naravno ne važi ukoliko poseduju svoju kuću ili stan, ali ako iznajmljuju stan, sto je mnogo česći slučaj pogotovo u Tokiju, onda se ne sme pušiti ni u svom iznajmljenom stanu/sobi. Što zbog sprečavanja mogućih požara, što zbog održavanja higijene iznajmljenog stana. To je odlican način da se propagira zdrav i čist život, okolina i suzbijanje nezdravih navika. A koren ove ideje ili tradiciju možemo povući nazad u šintoizam jer šintoizam uči poštovanje sopstvene okoline, prostora u kome obitavamo i Kamija koji dele prostor sa nama.

Svima je poznat fenomen kako Japanci ostavljaju svoje tribine nakon podržavanja svog tima/sportiste na sportskim događajima, festivalima i mečevima – onako kako su ih našli – uredne, čiste i sredjene. Tu se ogleda jačina, kultura i tradicija šintoizma koja se nastavlja i u ovim modernim vremenima kada je lakše verovati u marketing i propagande, nego u

metafizičko i ličnu disciplinu pravilnog i zdravog življenja života, i ostavljanja svoje okoline boljom nego što smo je našli. Tragična je činjenica da je slučaj Japana fenomen, a ne ustaljena praksa i norma za sve navijače i posetioce javnih događaja. To je samo još jedna stvar koja vuče dobre rezultate iz šintoizma.

Reciklaža u Japanu

Recikliranje u Japanu je aspekt koordiniranja smeća koji je baziran na japanskom zakonu o reciklaži kontejnera i ambalaže. Plastika, papir, PET boce, aluminijum i staklo se skupljaju i recikliraju. Prvi zabeležen primer reciklaže papira datira iz 1031. godine u Japanu. Ovo govori dosta o tome koliko je reciklaža i poštovanje ličnih predmeta zaista usko povezana sa spirtualnim pristupom svakodnevnici, još od davnina.

Svake nedelje, hiljade plastičnih sanduka se postavlja duž ulica Tokija da se prikupi materijal za reciklažu. U kancelarijama, supermarketima, voznim stanicama i drugim objektima širom Tokija, flaše, konzerve i drugi otpadni materijali su pažljivo odvojeni i postavljeni u prikladne posude.

Recikliranje je ozbiljna stvar za Japan koja ima uske veze sa japanskom geografijom. Japan je relativno mala i brdovita ostrvska zemlja, i preko 70% teritorije Japana je pokriveno planinama. Japan je napravio umetnost od recikliranja, u 2018. godini Japan je reciklirao impresivnih 84% sakupljene plastike, što je neverovatan procenat, pogotovo ako ga uporedimo sa Amerikom koja je te iste godine uspela da reciklira samo 9%. Kako je japanska geografija ograničena i širenje deponija je izazovno, Japan je razvio sistem procesuiranja otpada kroz spaljivanje, nakon čega se otpad prenosi na malobrojne deponije da bi se sprečilo zagađenje okoline. Više od pola sakupljene plastike u Japanu prolazi kroz termičku obradu, što znači da je plastični otpad spaljivan u posebnim pećima da bi generisao energiju.

Reciklaža u Srbiji

Iako Japan nije u prvih 5 zemalja po reciklaži, ne zaostaje za Nemačkom, Austrijom, Južnom Korejom, Velikom Britanijom i Švajcarskom. Doduse, daleko je iznad Srbije. Srbija je na najnižoj lestvici sto se tiče ekologije i reciklaže u Evropi, na dnu liste zajedno sa Poljskom i Rumunijom. Ne možemo samo reci da je na dnu liste po pitanju reciklaze, već ako bismo

precizirali, ne postoje podaci o praktikovanju iste. Za razliku od Japana, kante za đubre su na skoro svakom koraku na ulicama, ali se retko koriste, često su prenatrpene usled čestog zanemarivanja i odnošenja đjubreta, što dodatno doprinosi zagadjenju srpskih ulica. Srbija svakako ima dosta da nauči od Japana po pitanju reciklaže, ali da bi se misaoni procesi u tom pravcu uopšte pokrenuli moramo da krenemo od malog ka velikom.

Često se može videti da građani bacaju otpatke kroz prozor automobila, pored kanti, na sred ulice, neretko i u sopstvenom domu, a s druge strane treba da pokažemo kako živimo u „belom gradu“.

Kako da razmišljamo o globalnoj higijeni, čistoći, reciklaži i ekologiji? Kako da objasnimo važnost ekologije, očuvanja prirode, higijene i reciklaže ljudima koji ne vode računa o sopstvenoj higijeni i stanju sopstvenog doma? To su sve pitanja na koja Japan može da da praktičan, primenjiv primer, kao i kvalitetno rešenje. Pogotovo ako se u obzir uzmu i skorašnja ekološka dešavanja u Srbiji i sama tema Rio Tinta.

Zaključak

Da bi se ekološko stanje i reciklaža u Srbiji podigli na bolji nivo i kvalitetniji standard potrebno je podići svest o očuvanju životne sredine. Srbija se smatra zemljom trećeg sveta, tj. u razvoju, političko stanje je nestabilno, vlast se bavi mnogim drugim temama, a u isto vreme ekologija je nešto što bi trebalo da bude prioritet svima nama, a ne samo pojedinim nacijama.

Ono što jeste u našoj moći smo mi sami i naši sopstveni životi. Ukoliko počnemo od sebe, menjajući sopstvene navike, disciplinu i ponašanje prema prirodi, možemo da napravimo cunami pozitivnih promena za ekologiju u Srbiji.

Kako Japan može u tome da pomogne?

Japan se smatra razvijenom državom, kao takav može da poveća broj stipendija i samih stipendista koje bi slao iz Srbije na stručne obuke u Japan. Pogotovo ako bi se broj stipendija povećao za ljude (studente, postdiplomce, mastere i doktore) koji se bave ekologijom, biologijom, hemijom, i biohemijom.

Održavanje prezentacija u osnovnim i srednjim školama sa prikazivanjem japanskih modela funkcionisanja školskih ustanova, podučavanje o japanskim mnogobrojnim

festivalima i šinto praksama i mitovima, povezivanje sa srpskom omladinom kroz objašnjavanje japanske pop kulture i izvornih mitova koji stoje iza mnogih kulturnih animea, kao što su Naruto, Boruto, One Piece, Gintama, itd... su samo neki od načina koji bi potencijalno doprineli razvijanju nacionalne svesti o reciklaži i zaštiti naše sredine. Ne samo to, već i objašnjavanje i približavanje socijalnih normi u svrhu smanjenja kulturološkog šoka kada Srbi otputuju za Japan, i kroz to, edukacija o svakodnevnoj disciplini i higijeni Japanaca.

Uvodjenje online vannastavnih aktivnosti gde japanski studenti dele svoja iskustva sa školskim klubovima, kao i podsticanje stvaranja školskih klubova (vannastavnih aktivnosti) u srpskim školama bi bila važna stavka u približavanju japanskog načina razmišljanja. Razmena znanja kroz međusobnu komunikaciju, razmena folklora, basni, mitova i legendi u svrhu podizanja svesti mladih Srba o važnosti ekologije, reciklaže i poštovanja prirode bi bilo plodonosno za mlade generacije i sejanje ekološkog semena za bolju budućnost.

Otvaranje fabrika za reciklažu u kojima bi radili ljudi koji su bili na specijalizaciji u Japanu, otvaranje univerziteta koji se fokusiraju striktno na ekologiju, biologiju, hemiju, biohemiju i mikrobiologiju, ulaganje u kampanje pošumljavanja i prečišćavanja reka i jezera. Takođe, gradjenje šinto hramova i/ili Tori kapija na mestima gde su se velika pošumljenja i prečišćenja desila zahvaljujući japanskoj vladi i fondaciji, bi bili neki od dobrodošlih gestova.

Sve su ovo idejna rešenja i projekti koji bi Srbiji i srpskoj omladini mnogo značili, a u isto vreme mogli da budu profitabilni za Japan, ukoliko bi to uspelo, što bi mogao da bude fantastičan primer za ostale države planete koje kaskaju u razvoju reciklaže.

Glavna ideja je da se pozovemo na stara verovanja, da povežemo odnos i poštovanje prema prirodi koji su stari Srbi imali nekada, i da kroz japanski primer šintoizma pokažemo kako to može i zašto je to važno.

Jedan od vodećih problema moderne sadašnjice je taj što se čovek udaljio od prirode. Religije koje počivaju na humanoidnom bogu, možda ne s namerom, zanemaruju prirodu i sve što polazi od nje, stavljajući ovozemaljske vrednosti na prvo mesto, umesto duhovnih. S pojavom takvih religija, mnoge stvari koje su bile u akordu sa prirodom i ekosistemom oko nas su bile zabranjene, demonizovane i izbrisane. Hrišćanstvo, na primer, je religija nastala u pustinjskom predelu, i kao takva nema pravila koja se prate u regijama koje bujaju šumama, jezerima, rekama, planinama i morima. Samim tim što je izvorno mesto te religije tako drugačije od našeg, običan građanin tj. narod ne može da ostvari spiritualnu i odistinsku konekciju sa nečim većim od sebe, sa onim uzvišenim i plemenitim.

Srbi su po prirodi srčan i topao narod, vole svoja sujeverja, vole da se okupljaju za proslave, da se grle i da slave jedni sa drugima. Toplota duha već postoji u srpskom genetskom zapisu, ali mi moramo da napravimo napor da se vratimo sopstvenim korenima i ispoštujemo ono što je bitnije od bilo kog novca – prirodu, samim tim i duhove prirode. Što više energije, ljubavi i poštovanja uložimo u prirodu, to ćemo živeti bogatiji, srećniji i mirniji život. A baš za taj mirovni put ka postizanju ekološkog napretka, Japan ima mnogo čemu da nas nauči i mnogo da nam pokaže jer Japan ima ono što nama fali – disciplinu i konekciju sa prirodom koja je živa i zdrava i danas, i pored svih tehnoloških unapredjenja i futurizma kojim Japan obiluje.

Literatura

<https://www.youtube.com/watch?v=htxVoNBd5do> (Japan: Where Gods Aren't Gods and Worshipers Aren't Religious (Shinto Explained)), 18. Oktobar 2020.

<https://orias.berkeley.edu/resources-teachers/architecture-and-sacred-spaces-shinto>,

12. Novembar 2021.

<https://www2.kenyon.edu/Depts/Religion/Fac/Adler/Reln275/Shinto-purification-rituals.htm>,

17. Novembar 2021.

The Book of Yokai: Mysterious Creatures of Japanese Folklore

<https://japanology.org/2018/05/understanding-shinto-japans-ancient-religion/>,

18. Jun 2021.

Reader, Ian; Tanabe, George J. (1998). Practically Religious: Worldly Benefits and the Common Religion of Japan. Honolulu: University of Hawai'i Press. p. 46. ISBN 0824820908.

<https://www.lovemoney.com/gallerylist/89902/recycling-countries-best-worst>,

22. Novembar 2021.